

kesköl

SOHBET KALPLERİN BULUŞMASI

Sohbet Özenri ve Adilâ / Süleyman Uralođ • Sohbet Bir Ciddi İhtir / Mehmed Fevzi Çelebi
Enrica Maset Dergide Seydi Samiullah Efendi'nin Bunu Takatidleri / Mustafa Kuru • Abdülkadir
Bekkiye (k.s.): "Bu Gençliğin Teskilinde Deđil Temize İhtiyacı Var" / Bekim Kılıçkaya • Ülkiye,
Vatanı, Emisleri Sadık... / Kemal Savaş • Sohbetin Ensođul Olur mu? / Kemal Söğüt • Beyler
Yakar Kalpler Üstü (Ali Şen) • "Bütün Medeniyetlerin Sohbet Medeniyetidir" / Ayşe Serim

44

K I 5

Ürgüç Damsa Köyü Taşhun Paşa Câmii minber
kapısından bir detay. XIII. yy. T.C. Kültür ve
Turizm Bakanlığı Ankara Etnografya Müzesi.
Fotoğraf © Sema Özkul

ohbet bir veya birden fazla kişiyle ülfet ve ünsiyet edip onlarla uyumlu ve uysal bir şekilde arkadaş ve dost olmak anlamına gelir. (Âsım Efendi, I, 334)

Diğer toplumlarda olduğu gibi Câhiliye dönemi Arapları da zaman zaman bir araya gelir, yârenlik ve ve ahbaplık ederlerdi. İslâm döneminde bu tür toplantılara dinî şekil verilmiş ve 'sohbet' denilmiştir.

Sohbete katılanlara sâhib (ç. ashâb, sahâbe) veya musâhib denir. Sâhib; arkadaş, yoldaş anlamına gelir. Kur'ân'da sohbet kelimesi geçmez ama sâhib ve ashâb kelimeleri geçer. Kur'ân'da Hz. Musa ile Hızır'ın yoldaşlığından bahsedilir (Kehf, 18/76). Ayrıca Hz. Peygamber'le birlikte hicret ettiği için Hz. Ebû Bekir'e O'nun sâhibi, yoldaşı denilir. (Tevbe, 9/40; Bakara, 2/81-82)

Hz. Peygamber'in sohbetinde buldukları ve O'nu destekledikleri için mü'minlere sâhib, ashâb ve sahâbe denilmiştir. Hadîslerde Ashâb-ı Nebî, Ashâb-ı Rasûlullah, Ashâb-ı Muhammed gibi ifadeler kullanılır. Kur'ân'da Muhâcir ve Ensâr denilerek övülen mü'minler sahâbelerdir. (bk. Tevbe, 9-100-117)

Sohbetine katıldıkları ve onu destekledikleri için Hz. Peygamber'in arkadaşı ve yoldaşı olan mü'minler İslâm'da ayrı, özel ve önemli bir konumda bulunurlar. Bir mü'minin sahâbeden olma ayrıcalığına sahip olması için mü'min olarak Allah Rasûlü'nü görmesi veya O'nun tarafından görülmesi ve bu hal üzere vefat etmesi şarttır. (Tehânevî, I, 888-890)

Allah Rasûlü ikamet halinde veya sefere çıktığında veya hut herhangi bir şekilde arkadaşları, yoldaşları, gönüldaşları ve ahbablarıyla bir araya gelince onlarla sohbet eder, bazen dinî ve dünyevî konularda onlara tavsiyelerde ve uyarılarda, bazen de onlarla fikir alışverişinde bulunurdu. Sohbet esnâsında Allah'tan aldığı bilgileri ve hükümleri onlara tebliğ ettiği de olurdu. Cemaatle kılınan beş vakit namaz ve Cuma namazı, aynı zamanda ashâbı aydınlatma ve bilgilendirme toplantıları idi. Hz. Peygamber sabah namazından sonra cemaatine döner, eğer bir rüya görmüş ise bunun yorumunu yapar, rüya görmemişse sahâbeye rüya görüp görmediklerini sorar, rüya gören çıkarsa onun da rüyasını tâbir ederdi. Böylece rüya sohbe vesile olurdu. Güncel olayları sohbet konusu yapıp bunları yorumladığı ve değerlendirdiği de olurdu.

Allah Rasûlü'nün sohbet meclisleri tâlim, terbiye ve irşad meclisleriydi. Bunlara hanımların katıldığı da olurdu.

Sohbet meclislerine zikir meclisleri dendiği de olurdu. Bu meclislere katılana celis (ç. cülesâ, meclise katılan) denir-

di. Allah Rasûlü buyuruyor: Yeryüzünde dolaşan melekler bir meclise uğruyorlar. Burada mü'minler Allah Teâlâ'ya hamd ediyor, O'nun şânının yüceliğini dile getiriyor ve O'nu zikrediyorlar. Allah Teâlâ ihlasla kendisine duâ eden bu kulların günahlarını affediyor. Hatta tesadüfen bunların içinde bulunana da af kapsamına alıyor ve "Bunlar öyle bir meclisin müdavimleridirler ki onlardan olmayan ama tesadüfen aralarında bulunan kişi bile bedbaht ve cehennemlik olmaz." buyuruyor (Buhârî, Daavât, 66; Tirmizî, Daavât, 130). Bu mü'minler Allah'ı zikretmek, O'nun yüceliğinden ve şânından bahsetmek, O'nun lütuf ve ikramlarını âyet ve hikmetlerini dile getirmek için toplanıyor, bu sûretle Yaraticılarına birlikte ibadet ediyorlar. Bunlar Allah'ın ruhu ile yekdiğerini seviyorlar (İbn Hişam, es-Sîret, 334; Müslim, Birr, 38). Bunları bir araya getirip sohbet etmelerini sağlayan Allah sevgisidir tekrar bir araya gelmek üzere meclisten ayrılmalarını sağlayan da yine ilâhî muhabbettir (Buhârî, Ezan, 36; Müslim, Zekât, 91). Bu meclisler sohbet, ilim, irfân meclisleridir. Konu ilâhî hikmet ve ilâhî muhabbettir. Kur'ân'da "Allah'ı çok zikrediniz." (bk. Ahzâb, 33/21) buyuruyor. Zikirden maksat tezekkür, tedebbür ve tefekkürdür. Allah Teâlâ'ya ve Rasûlü'ne bağlılığı kuvvetlendiren, imânı ve muhabbeti artıran her şey zikirdir; zikir ve sohbet meclislerinin konusudur. Kur'ân okumak, Rasûlullah'ın örnek şahsiyetinden bahsetmek, O'na salât ve selâm getirmek de bu meclislerin ayrılmaz parçasıdır.

Duygu Yüklü Sohbetler

Allah Rasûlü'nün sohbetleri imân, ibadet, ahlâk; ilim ve fikir sohbetleri olduğu kadar, dinî his ve heyecanların da yoğun bir şekilde yaşandığı, sohbe katılanların söylenenleri pür dikkat dinlediği ve âdetâ kendisinden geçtiği coşkulu meclislerdi. Allah Rasûlü bir gün sabah namazından sonra gayet etkili bir şekilde nasihat etmiş, sohbe bulunanların gözlerinden yaşlar dökülmüş, yüreklerden gelen hıçkırıklar duyulmuştu. (Tirmizî, İlim, 16; Ebû Dâvud, Sünnet, 5)

Sohbette bulunan sahâbeler Rasûlullah'ı sanki başlarına konmuş bir kuşu kaçırmamak için hiç kıpırdamadan duran bir kişi gibi pür dikkat dinlerlerdi. (Buhârî, Cihad, 37; Ebû Dâvud, Tıbb, Sünnet, 24)

Hz. Hanzale diyor ki: "Sohbetinde bulunurken Rasûlullah, cennet ve cehennemden bahsederek nasihat ettiğinde âdetâ cenneti ve cehennemi gözle görür gibi olurduk." (Müslim, Tevbe, 12)

Sohbet esnâsında sahâbe âdetâ kendinden geçiyor, başka bir âlemde yaşıyorlardı. Yaşanan bu nitelikteki yoğun ve derin his ve heyecanlara tasavvufta hâl-hâlet (âhvâl-hâlât)

Son dönem şeyh efendilerine âit yün hırka. Bilal Sütçü
Koleksiyonu © Fotoğraf: Sema Özkul

نعیبت ایدردی کلکات طیبه لری حضرت موسیٰ و خضر حکایت کلمش بدی پس
عطار نام بریکسینه مقبول میده لری کوردیکه مسجدک برکوشه سنده بر آدم

اوتورمش مبارک باشن صالارویر که کرچک سویلر سپک یاکه بزیم اوچخی مز
شمس الدین عطار حضرت خضر ایدوکن بلوب حکم آکنیه یاشدی دیدیکه سن خضر سن

Hızır (a.s.)'ın, Hz. Mevlânâ (k.s.)'nın sohbetine iştirâk etmesi. *Sevâkıb-ı Menâkıb*.

Bir gün Mevlânâ Hazretleri, sohbeti esnâ'ında Mûsâ aleyhisselâm ile Hızır aleyhisselâm kıssasını anlatıyordu. Şemseddîn-i Attâr da mescidin bir köşesinde tam bir huzurla oturmuştu. Sohbet esnâ'ında şekli şemâ'ili acayip bir adamın bir köşede oturduğunu ve her defasında başını sallayarak; "Doğru söylüyorsun, güzel anlatıyorsun sanki sen aramızdaymışsın gibi." demekte olduğunu gördü. Bu sözleri işitince, onun Hızır (a.s.) olduğunu anladı. Hemen eteğine yapışıp ondan yardım dilemek istedi. Hızır (a.s.); "Biz hepimiz ondan yardım diliyoruz. Bütün abdâlin, evtâdın ve kutupların sultânı odur. Sen, onun eteğine yapış, ne istersen ondan iste!" dedikten sonra birdenbire onun elinden eteğini çekip kayboldu.

Şemseddîn-i Attâr, "Ben Mevlânâ'nın elini öpmeğe gittiğim vakit, Mevlânâ; 'Hızır (aleyhisselâm) ve diğer tüm azizler âşiklarımızdandır.' buyurdu.

Bunun üzerine ben hemen baş koyup mürid oldum." dedi. (Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*)